

Megastallen in beeld samengevat

De grenzen van de groei van stallen en bedrijven lijken nog niet bereikt te zijn. De ontwikkeling van schaalvergroting wordt ondersteund door het ruimtelijke beleid zoals dat o.a. geldt in de landbouwontwikkelingsgebieden van de reconstructiegebieden. Dit betekent dat steeds vaker meer dieren op één locatie gehouden worden, wat leidt tot meer megastallen. Schaalvergroting is soms een geleidelijk proces van autonome groei van gezinsbedrijven op bestaande locaties, door steeds weer een stal erbij te bouwen; maar schaalvergroting kan ook plaatsvinden door vestiging van bedrijven op nieuwe locaties wat gepaard gaat met grote schaalessprongen.

Megastallen zijn gedefinieerd als stallen met minstens 250 melkkoeien, 7500 vleesvarkens, 1200 fokvarkens, 120.000 leghennen, 220.000 vleeskuikens of 2500 vleeskalveren. Met de beschikbare landbouwstatistieken zijn de megastallen in beeld gebracht. Omdat registratie in deze bronnen niet altijd volledig is (GD heeft geen kippen) of niet op staladres geregistreerd staat (CBS-Landbouwelling registreert bedrijfsadres) is het lastig om een volledig beeld te krijgen van het aantal dieren per locatie. Een goede registratie van dieren op staladres is onontbeerlijk voor monitoren van megastallen. Milieuvergunningen kunnen hierbij behulpzaam zijn en kunnen mogelijk gekoppeld worden aan de Basisregistraties.

Tussen 2000 en 2005 is het aantal megastallen in Nederland toegenomen van 104 tot 184. Slechts enkele procenten van de aantallen dieren (fokvarkens uitgezonderd: 11%) wordt gehouden in deze stallen. Als deze trend doorzet dan neemt gedurende de komende twintig jaar het aantal megastallen toe tot minimaal 250 voor varkens en 1000 voor melkvee. Naar verwachting zullen dan 15 tot 50% van de aantallen varkens en melkvee in megastallen gehuisvest zijn.

De ontwikkeling van de veefouderij in Nederland staat niet op zich en dient in een Europees of zelfs mondiale context geplaatst te worden. Op basis van de gemiddelde omvang lijkt Nederland niet uit de pas te lopen ten opzichte van de andere Europese landen; wat betreft grootste stallen moet Nederland Italië, Frankrijk en Duitsland laten voorgaan. Een nadere analyse van de trends in andere landen kan inzicht geven in de consequenties van de ontwikkelingen voor Nederland. Of de komst van megastallen problemen oplevert, ligt aan de

mate waarin megastallen afbreuk doen aan de (ruimtelijke) kwaliteit van het landelijk gebied. Dit hangt af van de schaal waarop je deze ontwikkeling beoordeelt. Kijk je op een regionaal of hoger schaalniveau, dan kunnen megastallen voordelen bieden voor landschap en milieu. Door een sterkere concentratie van de veefouderij kan de omvang elders verminderen, waardoor deze gebieden worden ontlast. In de nabijheid van de megastallen neemt de belasting van de leefomgeving mogelijk wel toe. Dat is nu niet onderzocht. Emissiebeperkende maatregelen zijn bij grootschalige bedrijven echter makkelijker te financieren. Wel zal het aantal vervoersbewegingen in de onmiddellijke nabijheid van megastallen toenemen. De infrastructurale geschiktheid van het gebied voor dit soort grootschalige ontwikkelingen is dan ook van groot belang. De huidige landbouwontwikkelingsgebieden zijn niet getoetst op beschikbare infrastructuur, aanwezigheid van toeleverende- en verwerkende industrie of landschapstructuur. Visuele verstoring is sterk afhankelijk van het type landschap en de maatregelen die genomen worden om de stal in te passen in het landschap. Het is dus van belang criteria op te stellen waaraan locaties moeten voldoen om geschikt te zijn voor nieuw op te zetten megastallen of agroparken. Vervolgens kan bekeken worden welke gebieden of locaties (on)geschikt zijn en of deze geschikt gemaakt kunnen worden.

In deze publicatie hebben we ons beperkt tot de belangrijkste veefouderijtakken in Nederland. Naast megastallen verschijnen er ook grote complexen met gebouwen en kassen in andere agrarische sectoren (zie foto's hiernaast). Ook deze kunnen een behoorlijke ruimtelijke impact hebben. Het is dan ook van belang om deze inventarisatie naar megastallen te verbreden naar de andere sectoren. In de glastuinbouw is al jaren een ruimtelijk concentratiebeleid van kracht. We zouden kunnen leren van de ervaringen die met dit beleid zijn opgedaan.